

УДК 821.111-31.09

DOI: 10.31652/2786-9083-2025-6(2)-120-129

*Тиндик Дар'я, магістрантка 2 року навчання
факультету іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
tyndykdasha@gmail.com*

РОЛЬ ІРОНІЇ У РОМАНАХ ФЕЙ УЕЛДОН ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПСИХОЛОГІЗАЦІЇ ОБРАЗУ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ЕМПАТІЇ ЧИТАЧІВ

У статті розглянуто феномен іронії як ключового засобу феміністичної критики у творчості британської письменниці Фей Уелдон. Проаналізовано, як іронія виступає інструментом деконструкції патріархальних міфів, стереотипів щодо жіночої природи та ролі жінки у суспільстві. Висвітлено особливості художнього стилю письменниці, зокрема поєднання сатири, гротеску та парадоксу, які формують багаторівневу оповідну структуру її романів.

Основна увага приділяється романам «The Life and Loves of a She-Devil» та «Praxis», у яких іронія перетворюється на спосіб протесту проти соціальної нерівності, подвоєння жіночої ідентичності та підризу традиційних уявлень про шлюб і жіночність. У роботі підкреслено, що іронічна стратегія Ф. Уелдон дозволяє водночас висміювати і патріархальні, і радикально феміністичні догми, утверджуючи право жінки на власну інтерпретацію досвіду. Методологія дослідження базується на феміністичному літературознавчому аналізі, елементах постмодерністської критики та міждисциплінарному підході. Наукова новизна полягає у спробі інтерпретації іронії як інтелектуальної зброї письменниці, що дозволяє одночасно утверджувати і піддажувати феміністичний дискурс.

У висновках зазначається, що іронія у творчості Ф. Уелдон виступає засобом інтелектуального опору, який забезпечує гнучкість і відкритість феміністичного світогляду.

Ключові слова: Фей Уелдон; фемінізм; іронія; сатира; жіноча ідентичність; постмодернізм; гендерна критика.

*Tyndyk Daria, A second-year Master's student in the
Faculty of Foreign Languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
tyndykdasha@gmail.com*

THE ROLE OF IRONY IN FEY WELDON'S NOVELS AS A TOOL FOR PSYCHOLOGISING CHARACTERS AND ACTIVATING READERS' EMPATHY

The article explores irony as a key instrument of feminist critique in the works of British writer Fay Weldon. It analyzes how irony functions as a means of deconstructing patriarchal myths, gender stereotypes, and traditional conceptions of femininity. The research focuses on Weldon's distinctive narrative strategies, including satire, grotesque, and paradox, which together form a multilayered stylistic framework.

Special attention is given to the novels *The Life and Loves of a She-Devil* and *Praxis*, where irony becomes a form of protest against social inequality, the fragmentation of female identity, and the constraints of marriage. The study highlights Weldon's ability to employ irony to challenge both patriarchal and radical feminist dogmas, thereby asserting a woman's right to interpret her own experience. The methodology combines feminist literary criticism, postmodern analysis, and interdisciplinary perspectives. The scientific novelty lies in viewing irony as an intellectual weapon that enables the writer to simultaneously affirm and subvert feminist discourse.

It is concluded that irony in Weldon's works serves as a mode of intellectual resistance, ensuring flexibility and openness of feminist worldviews.

Keywords: Fay Weldon; feminism; irony; satire; female identity; postmodernism; gender criticism.

Актуальність. У сучасному літературознавстві феміністичний дискурс набуває нових форм і значень, зокрема через використання іронії як засобу критичного осмислення соціокультурних стереотипів. Іронія перестає бути лише естетичною категорією та набуває форми філософського і риторичного

інструменту, що дозволяє поєднати критику з емпатією, деконструкцію з пошуком нових моделей жіночої самосвідомості. Особливого значення ця проблема набуває у контексті творчості британської письменниці Фей Уелдон, яка поєднує сатиричне та інтелектуально-іронічне письмо, розкриваючи суперечності між емансипаційними ідеалами та реальним становищем жінки у суспільстві. Її художня іронія є своєрідним способом філософського пізнання, що дає змогу критикувати як патріархальні, так і надмірно догматичні версії фемінізму. Тому дослідження іронії у творчості Фей Уелдон є актуальним не лише в контексті феміністичної критики, а й у ширшому культурологічному вимірі – це як спроба осмислити іронію як форму гуманістичного мислення в сучасній жіночій прозі.

Постановка проблеми. Проблема полягає у недостатньому висвітленні іронії як когнітивного та риторичного інструменту в контексті феміністичного письма. У більшості літературознавчих праць іронію розглядають переважно як стилістичний прийом або сатиричний засіб, тоді як у творчості Фей Уелдон вона виконує значно ширшу функцію – стає способом філософського самопізнання та критичного переосмислення жіночої ідентичності. Ф. Уелдон поєднує елементи постмодерної іронії, ліберальної філософії Річарда Рорті та феміністичної саморефлексії, створюючи у своїй прозі простір, де жіночий досвід постає як динамічна, суперечлива, але цілісна система. Тому необхідним є глибше дослідження іронії як інтелектуальної категорії, що формує поетику та ідейний зміст її творів.

Аналіз досліджень. Теоретичним підґрунтям цього дослідження є праці, присвячені концепції ліберальної іронії, зокрема стаття Валері Р. Ренегар і Стейсі К. Соурдс «Liberal Irony, Rhetoric, and Feminist Thought: A Unifying Third Wave Feminist Theory» (2003), у якій авторки, спираючись на філософію Річарда Рорті, розглядають іронію як основу для нового типу феміністичної свідомості, відкритої до різноманітного досвіду і точок зору. Філософські аспекти іронії у феміністичному дискурсі осмислює Петра Мікулан у доповіді «Irony in a Feminist Perspective» (2014), де іронія постає як поєднання інтелектуального та тілесного способу пізнання.

У літературознавчому контексті творчість Фей Уелдон аналізують Берна Кьосеоглу («The Idea of Feminism in Fay Weldon's "Praxis"», 2017), Мерве Ерентуг («Woman, Food and Redefining Her-Self...», 2014) та дослідники збірника *The Constructions of Fay Weldon, Woman of Letters* (1998), які акцентують на іронічній природі її письма, що підриває звичну структуру мови та розкриває суперечності жіночої ідентичності. Втім, цілісного дослідження, яке б об'єднало філософське, феміністичне та літературознавче розуміння іронії у творчості Ф. Уелдон, досі немає, що й зумовлює потребу даної роботи.

Мета та основні завдання. Мета цього дослідження полягає у всебічному виявленні ролі іронії як художньо-філософського засобу у феміністичному дискурсі Фей Уелдон, а також у визначенні її ключових функцій у процесі конструювання жіночої ідентичності в контексті постмодерного письма. Іронія у творчості письменниці постає не лише як стилістичний прийом, а як глибокий світоглядний інструмент, що дозволяє поставити під сумнів усталені соціальні й

культурні норми, виявити суперечності у феміністичному та патріархальному світобаченні, а також створити простір для саморефлексії жіночого досвіду.

Для досягнення цієї мети передбачено виконання низки дослідницьких завдань. Передусім необхідно проаналізувати поняття іронії у контексті сучасної феміністичної теорії, спираючись на концепцію «ліберальної іронії» Річарда Рорті, а також на інтерпретації цього явища у працях В. Р. Ренегар і С. К. Соурдс, які розглядають іронію як етичну й політичну стратегію, що відкриває можливості для діалогу, плюралізму та критичного мислення. На цьому теоретичному підґрунті планується визначити художні особливості іронічного письма Фей Уелдон, зокрема в її романах «Praxis», «The Life and Loves of a She-Devil» та «The Fat Woman's Joke», де іронічний дискурс стає засобом деконструкції традиційних уявлень про жіночність, шлюб, тілесність і владу.

Окрему увагу буде приділено аналізу того, як іронія у творах письменниці функціонує як стратегія критики не лише патріархальних догм, а й певних крайніх форм феміністичної ідеології, що з часом можуть втратити зв'язок із реальними потребами та досвідом жінок. Іронічне письмо Фей Уелдон часто поєднує комічне й трагічне, оголює абсурдність соціальних ролей і гендерних очікувань, надаючи голосу жінкам, які прагнуть переосмислити власну суб'єктність.

Важливим аспектом дослідження є також виявлення взаємозв'язку між іронією, тілесністю та мовою як засобами деконструкції соціальних норм. Через тілесне самовираження, переосмислення жіночої тілесності та мову, що іронізує над штампами й кліше, Фей Уелдон створює новий тип жіночого письма - гібридний, провокативний і водночас глибоко філософський.

Виклад основного матеріалу. Присутність іронії у феміністичному дискурсі посідає важливе місце в сучасному літературознавстві, оскільки саме іронія дозволяє зрозуміти складні суперечності між емансипацією та реальними соціальними практиками, у яких жінка продовжує залишатися об'єктом культурного контролю. В цьому контексті творчість британської письменниці Фей Уелдон вирізняється особливою здатністю поєднувати гостру сатиру з інтелектуальною іронією, перетворюючи художній твір на простір для фемінізму. Її романи – це територія, де підпадають під критику не лише патріархат, а й самі феміністичні ідеали, що нерідко втрачають свою гнучкість і перетворюються на досить суперечливе явище.

Іронія у прозі Ф. Уелдон це не про традиційний комічний ефект, вона набуває власної інтелектуальної стратегії, таких як: способи виявлення глибоких соціальних проблем і гендерних стереотипів. У такий спосіб письменниця поєднує естетичне, філософське й художнє мислення, показуючи, що сміх може бути не лише формою протесту, а і способом самопізнання. Її творчість є дещо подвійною. Місцями критичною та співчутливою, іноді серйозною й ігровою, що наближає іронію до постмодерного сприйняття.

Іронію часто згадують у феміністичних дослідженнях, бо вона дає можливість показати суперечності між ідеями про рівність і тим, як жінки живуть насправді. Творчість британської письменниці Фей Уелдон добре підходить для такого аналізу: у її романах гумор, сатира і самоіронія поєднані з

гострою критикою суспільства. Письменниця показує, як патріархальні уявлення про жіночність впливають на життя і вибір жінок, і робить це з подвійним поглядом: одночасно сміючись і думаючи серйозно.

Для теоретичного підґрунтя цього дослідження корисною є ідея «ліберальної іронії», яку розвивали Річард Рорті та інтерпретували феміністичні дослідниці (зокрема Renegar & Sowards). Ідеться про те, що іронія – це не лише насмішка, а спосіб сумніву у власних переконаннях і в словах, якими ми описуємо світ. Така позиція допомагає бачити мову і стереотипи як змінні й дає можливість створювати нові способи говорити про жіночий досвід.

Героїні творів Ф. Уелдон часто не вкладаються в прості ролі «мати-дружина» або «успішна жінка», вони живуть у протиріччях і через такі життєві ситуації показують проблеми суспільства. Іронія в її прозі дозволяє одночасно критикувати патріархат і ставити під сумнів надто жорсткі чи догматичні версії фемінізму.

У сучасній феміністичній літературі все більшої уваги набуває концепт іронії як особливої когнітивної та риторичної стратегії, що дозволяє поєднати критичність мислення і гуманістичне бачення світу. У цьому контексті показовою є праця Валері Р. Ренегар і Стейсі К. Соурдс «Liberal Irony, Rhetoric, and Feminist Thought: A Unifying Third Wave Feminist Theory» (2003), у ній авторки спираються на філософію Річарда Рорті, пропонуючи розглядати поняття ліберальної іронії як основу для нового типу феміністичної свідомості. Цей підхід, на думку дослідниць, може стати своєрідним теоретичним і етичним фундаментом фемінізму третьої хвилі, що прагне об'єднати різний жіночий досвід не змушуючи жінок бути однаковими в тому, що вони пройшли.

Цей підхід також є дієвим, враховуючи, що феміністичний рух на межі ХХ-ХХІ століть переживає кризу єдності: друга хвиля фемінізму втратила свою радикальність, а третя хвиля ще не виробила власної філософії. Іронія, на думку дослідниць, може допомогти фемінізму перестати ділитися на «правильних» і «неправильних» і стати більш гнучким і відкритим до різних поглядів. Іронія, за Рорті, – це форма мислення, що передбачає постійний сумнів у власних переконаннях, визнання мінливості мови та історичної зумовленості того, що відбувається. Такий підхід дозволяє людині залишатися критичною до самої себе, не втрачаючи емпатії та прагнення до солідарності. У цьому сенсі іронія перестає бути лише естетичною категорією; вона стає способом філософського існування й політичної етики.

Авторки статті наголошують, що мовна і культурна система, у якій функціонує жінка, є контингентною, тобто вона створена історією і може змінюватися. Мова, сформована патріархальним впливом, обмежує жіночу реалізацію, підпорядковує жіноче тіло, досвід і мислення усталеними культурними кодами. Вихід із цього явища можливий лише через створення нового словника, нової системи означень, у якій жінка зможе говорити про себе поза межами нав'язаних визначень. Як зазначають Ренегар і Соурдс, зміна мови веде до зміни свідомості: «changing languages and social practices may produce human beings of a sort who have never existed before» (Renegar & Sowards, 2003, p.

337). Таким чином, іронія постає як риторичний інструмент, здатний дестабілізувати владу мови і розкрити її приховану ідеологічність.

У цьому сенсі концепція ліберальної іронії має безпосередній зв'язок із художньою стратегією Фей Уелдон. Подібно до рортіанського іроніста, її героїні не прагнуть до остаточної істини або ідеологічної послідовності. Вони діють у межах різносторонніх ідентичностей, поєднуючи взаємовиключні ролі – дружини і коханки, матері й кар'єристички, жертви й бунтарки. Іронія стає для них способом одночасно висміювати патріархальні міфи й дистанціюватися від догматичних версій фемінізму. Ця подвійність – співіснування критичного й самоіронічного погляду – дозволяє створити образ жінки, яка не намагається остаточно визначити ким вона є, а створює себе у грі протилежностей.

Також іронія набуває статусу інтелектуальної зброї, яка допомагає феміністичному письму залишатися відкритим. Ренегар і Соурдс кажуть, що іронічний дискурс “eliminates pain and humiliation from our language, demanding solidarity among all sorts of humans” (Renegar & Sowards, 2003, p. 332). Цей підхід відгукується в іронічній поезії Ф. Уелдон, у якій гумор і сатира виступають формами моральної чутливості, а не цинізму.

Таким чином, концепція ліберальної іронії, розроблена Ренегар і Соурдс, створює фундамент для аналізу творчості Фей Уелдон. Іронія у її прозі виявляється не лише художнім прийомом, а й філософським принципом, що уможливляє одночасну критику та емпатію, деконструкцію й солідарність. Вона трансформує феміністичну критику з ідеологічного протесту на форму інтелектуального самопізнання, де сміх і сумнів виступають найвищими проявами свободи.

У своїй статті Берни Кьосеоглу “The Idea of Feminism in Fay Weldon’s “Praxis” аналізує роман як один із найважливіших феміністичних творів Фей Уелдон, де письменниця через іронію й образ головної героїні показує боротьбу жінки проти соціального, морального й психологічного тиску патріархального суспільства.

Науковиця підкреслює, що досвід самої Уелдон – матері-одиначки, яка жила в умовах економічної нестабільності, – безпосередньо вплинув на її художній світ. Саме тому її романи відображають реалії жіночих страждань, але також містять іронічне дистанціювання, яке не дозволяє звести ці страждання до простого жалю. Уелдон перетворює біль на інтелектуальну силу так само, як іронія перетворює критику на форму самопізнання.

Б. Кьосеоглу звертає увагу на те, що «Praxis» побудований у постмодерній манері із чергуванням першої й третьої особи, розривом часових ліній, змішуванням минулого й теперішнього. Така форма розповіді створює ефект подвійного голосу, де одночасно говорить героїня й оповідач, а отже, виникає дисонанс між особистим і соціальним досвідом.

Цей прийом можна трактувати як іронічний, адже він демонструє, як жіночий голос роздвоюється між тим, що відчуває, і тим, що дозволяє жінці сказати суспільство. Таким чином, багатоголосність виступає формою постмодерної іронії, яка ставить під сумнів цілісність жіночої ідентичності, сформованої патріархальним впливом.

Авторка показує, що головна героїня, Праксис, стає уособленням феміністичної боротьби: вона проходить шлях від підлеглості до усвідомлення власної свободи. Її досвід – символічна історія жінки, яку суспільство змушує бути «янголом у домі» (за Вірджинією Вулф), але яка поступово відмовляється від цієї ролі. «Praxis also encounters similar problems and she is expected to be obedient, passive and silent» (Berna Köseoğlu, 2017, p. 32). Іронія тут в тому, що героїня усвідомлює свою «покірність» і висміює її, роблячи самоіронію актом визволення.

Ф. Уелдон, на думку Б. Кьосеоглу, навмисне показує, що жінка у патріархальній культурі не лише пригнічена, а й у певному сенсі співучасниця власного поневолення, бо приймає нав'язані суспільством норми. Це ще раз підтверджує роль іронії як інструменту саморефлексії й критики фемінізму.

Після всіх втрат і принижень Праксис починає розуміти, що її сила у здатності сміятися над власним болем і бачити несправедливість не як долю, а як систему. Вона визнає, що світ створений чоловіками, але іронічно переосмислює це: “She lost her belief in the man-made myths of history... the male version of events” (Berna Köseoğlu, 2017, p. 35). У цій фразі і є суть феміністичної іронії Уелдон: підрип чоловічих міфів через сміх і дистанціювання, а не через агресію.

Кьосеоглу робить висновок, що Praxis – це не просто феміністичний протест, а історія інтелектуального визволення, у якій жінка починає творити власну мову, власну історію та власну правду.

У доповіді “Irony in a Feminist Perspective (2014)” Петра Мікулан пропонує філософське осмислення іронії як категорії, що може мати феміністичний потенціал. Вона відходить від традиційного розуміння іронії як суто інтелектуальної гри або скептичного прийому і трактує її як спосіб пізнання, що поєднує мислення й тілесність, інтелект і чуттєвість.

На думку дослідниці, в західній філософії іронія довгий час асоціювалася з суто «чоловічою» позицією – раціональною, відстороненою, інтелектуальною. Такий підхід виключав «жіноче» як щось емоційне, хаотичне, неструктуроване. Але П. Мікулан вважає, що саме феміністична філософія здатна повернути іронії тілесність і чуттєвий вимір, зробити її інструментом не відчуження, а співіснування.

П. Мікулан спирається на концепцію *ironic consciousness* (Еган, 1998), згідно з якою іронія – це високий рівень саморефлексії, коли людина усвідомлює обмеженість власних понять і мови. Така свідомість не шукає єдиної істини, а вчиться співіснувати з множинністю сенсів. Феміністична іронія, за П. Мікулан, поєднує інтелектуальне й тілесне, оскільки визнає, що життєвий досвід, емоції й тіло є частиною пізнання. Це наближено до стилю Фей Уелдон, яка через іронію показує не лише соціальні, а й тілесні аспекти жіночої свободи.

Дослідниця цитує Лоретт Ледуф (*The Philosophical Imaginary*, 2002), яка називає жіноче начало у філософії «*philosophical excess*» – тим, що філософія створює, але одночасно витісняє. Жінка в західній культурі виступає уособленням хаосу, тіла, емоцій, тобто того, що філософія прагне приборкати, аби залишатися «раціональною».

Іронія у феміністичному сенсі стає способом повернути витіснене, показати, що жіноче – це не «інше» і не «нижче», а невід’ємна частина мислення, без якої не існує цілісного знання.

Розглядати творчість Фей Уелдон у контексті феміністичного письма можна і зосереджуючись на романі «The Fat Woman’s Joke». Цей твір дослідниками трактується як спроба Ф. Уелдон показати, як жінка, вихована в патріархальному суспільстві, намагається переосмислити себе через тіло, їжу і простір, тобто через те, що традиційно вважалося «жіночими» сферами.

Ф. Уелдон показує, що тіло жінки, головної героїні по імені Естер, не просто біологічна сутність, а соціально сконструйований об’єкт, який контролюють культурні норми. Естер втомилася від ролей «дружини» і «матері», нав’язаних їй чоловіком і суспільством, тому використовує іронію та гумор, щоб висміяти ці стереотипи. Її «жарт» – це не лише про їжу, а й про повстання проти системи, що робить з жінки «іншу», залежну від чоловічого погляду.

Її сильні переїдання – це акт непокори: у світі, де жінку оцінюють за зовнішністю. Естер навмисно порушує ці правила, тим самим підриваючи символи «жіночності» й «ідеального тіла». Ф. Уелдон через іронію показує, що навіть кухня і тіло можуть стати місцем спротиву, іронія тут виконує функцію захисту, викриття і самоствердження.

Мерве Ерентуг, авторка статті «Woman, Food and Redefining Her-Self: A Feminist Reading of Fay Weldon’s The Fat Woman’s Joke, Margaret Atwood’s The Edible Woman and Laura Esquivel’s Like Water for Chocolate (2014)» також каже, що мова їжі й тілесності в романі має метафоричне значення. Коли героїня їсть, вона ніби «споживає» свою залежність, перетворює її на свободу. Це дуже характерно для феміністичного дискурсу другої половини ХХ століття, коли жінки через іронію почали висловлювати невдоволення соціальними нормами, не вдаючись до прямої пропаганди чи конфронтації.

У «The Fat Woman’s Joke» іронія тілесності постає як один із головних мотивів. Ф. Уелдон висміює стандарти краси й подвійні моральні вимоги до жінок. Її гумор темний і жорсткий, але через нього проступає феміністичний меседж: жіноче тіло не повинно бути об’єктом сорому чи контролю.

Гумор і іронія для Уелдон – це не про легковажність, а стратегія розвінчання влади. Критики визначають її стиль як «темний, мертвенно-сухий гумор, який підриває домінуючий порядок»: «Barreca has written extensively on Weldon’s dark, deadpan humor that gleefully threatens and subverts the dominant order» (The Constructions of Fay Weldon, Woman of Letters, p. 102).

Іронія тут має карнавальний характер – це коли сміх тимчасово скасовує соціальні обмеження й авторитети, надаючи жінці голос і простір для опору. Як зазначено в дослідженні, жіноча комедія у своїх підливних формах «є загрозою для домінуючого порядку»: «Women’s comedy in its subversive manifestations is a threat to the dominant order» (The Constructions of Fay Weldon, Woman of Letters, p. 103).

Таким чином, у романі «The Fat Woman’s Joke» іронія стає способом переосмислення себе – через тіло, їжу і побут. Вона допомагає героїні

звільнитися від патріархальних уявлень про «правильну» жінку і створити власну мову самовираження.

Ф. Уелдон «узурпує мову для феміністичних цілей», тобто використовує патріархальні кліше та штампи переосмислюючи їх, щоб показати, наскільки крихкі ідеї, на яких побудована влада чоловічого слова: «Weldon's usurpation of language for feminist purposes: she appropriates, satirizes, reduces, and regresses its phallogocentrism» (The Constructions of Fay Weldon, *Woman of Letters*, p. 95). Це означає, що її іронія спрямована на саму структуру патріархального дискурсу, вона бере його «мову» й повертає проти нього. Іронія у її творах є способом деконструкції – виявлення суперечностей у тому, як суспільство визначає жінку.

У романі «*The Life and Loves of a She-Devil*» іронія також проявляється в тому, що принизливе прізвисько «*she-devil*» перетворюється на джерело сили. Героїня, яку суспільство визначає як «потворну» і «злу», приймає цей ярлик і через нього знаходить свободу. Критики наголошують, що багато хто сприйняв роман буквально, не розпізнавши дистанційну іронію авторки: «Wilde's reading fails to take into account Weldon's consistent use of distancing irony» (The Constructions of Fay Weldon, *Woman of Letters*, p. 100).

Іронічна оповідь Ф. Уелдон дозволяє водночас і симпатизувати героїні, і відчувати дискомфорт – це і є частина феміністичного виклику читачеві. Її сатира виводить на поверхню культурну кризу, у якій жінка або має відповідати нормі, або стає «іншою»: «Readerly sympathy for Ruth indicates Weldon's skill and the attractions of feminism, but... her work reflects a cultural crisis within mass and high cultures» (The Constructions of Fay Weldon, *Woman of Letters*, p. 99).

Іронія в «*She-Devil*» також пов'язана з тілесністю. Зміна зовнішності Рут не є банальною помстою – це коментар до того, як суспільство через мову й образи контролює жіноче тіло. «Although Weldon seems to denigrate the image Ruth desires, the novel's entirety voices the impact on women's lives of their signifying bodies» (The Constructions of Fay Weldon, *Woman of Letters*, p. 101).

У романі «*Praxis*» іронія виступає як інструмент показу роздвоєння жіночої ідентичності. Головна героїня не може створити цілісне «я», бо постійно розривається між соціальними ролями. Іронічна дистанція між оповідачем і подіями дає змогу показати, як жінка змушена адаптуватися до несумісних очікувань суспільства. «Praxis cannot construct successful identities because of the fracturing that results when a woman experiences sharp discontinuities in the roles she must play» (The Constructions of Fay Weldon, *Woman of Letters*, p. 115).

В романі «*Puffball*» іронія реалізується через тему тіла й материнства. Авторка висміює терапевтичну культуру й соціальні очікування, пов'язані з вагітністю, використовуючи гіперболу та сатиричні контрасти. Іноді ця іронія набуває різкого, навіть жорсткого звучання: «Where there is too much indignation, the satire vanishes» (The Constructions of Fay Weldon, *Woman of Letters*, p. 98). Тут іронія балансує між серйозністю і сміхом, висміюючи як буржуазну мораль, так і фальшивість соціальних ідеалів.

Таким чином, іронія у творчості Фей Уелдон є водночас естетичним прийомом і політичним інструментом. Вона дозволяє поставити під сумнів усталені цінності, показати внутрішню суперечливість жіночої ідентичності та

відкрити шлях до переосмислення ролі жінки у культурі. Через іронію письменниця не просто висміює патріархальні норми, а й створює альтернативну мову, у якій жіночий досвід може бути представлений повноцінно, з гідністю й самоусвідомленням.

Висновки. Проведене дослідження доводить, що іронія у творчості Фей Уелдон виконує багатофункціональну роль – від художнього прийому до інтелектуальної та філософської стратегії феміністичної критики. Вона стає не лише формою естетичного вираження, а й способом пізнання, що поєднує емоційне й раціональне, тілесне й інтелектуальне. Іронія у прозі письменниці розкриває суперечності між суспільними уявленнями про жіночність і реальним життєвим досвідом жінок, сприяючи формуванню нового типу жіночої самосвідомості.

Ф. Уелдон демонструє, що феміністична іронія – це не заперечення чи висміювання самої ідеї фемінізму, а засіб її оновлення. Вона допомагає уникнути ідеологічного догматизму, зберігаючи відкритість і плюралізм феміністичного мислення. В цьому сенсі іронія набуває гуманістичного змісту, адже її мета - не руйнування, а звільнення, не приниження, а відновлення гідності й автономії жінки.

Отже, іронія у творчості Фей Уелдон є важливим інтелектуальним інструментом, що дозволяє поєднати критику і емпатію, сміх і серйозність, феміністичний аналіз і художню багатозначність. Саме завдяки іронії письменниця створює у своїх творах простір для самовираження, де жіноча ідентичність постає не як усталена модель, а як процес безперервного пошуку, сумніву і самовизначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anikina, I., Melnyk, T. (2025). EVOLUTION OF THE FEMALE IMAGE IN CLASSICAL FOREIGN LITERATURE. *Journal of Cross-Cultural Education*/ 6 (1), 64-77. Available at: [https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6\(1\)-64-76](https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6(1)-64-76)
2. Renegar, V. R., & Sowards, S. K. (2003). Liberal irony, rhetoric, and feminist thought: A unifying third-wave feminist theory. *Philosophy & Rhetoric*, 36(4), 330–352. Available at: <https://doi.org/10.1353/par.2004.0002>
3. Mikulan, P. (2014). Irony in a feminist perspective. Congress of the Canadian Philosophical Association, Brock University.
4. Erentug, M. (2024). Woman, Food and Redefining Her-Self: A Feminist Reading of Fay Weldon's *The Fat Woman's Joke*, Margaret Atwood's *The Edible Woman* and Laura Esquivel's *Like Water for Chocolate* (Master's thesis, Middle East Technical University, Ankara, Turkey).
5. Newman, L. (1997). *The Constructions of Fay Weldon, Woman of Letters: A Critical Reading* [Electronic resource]. Doctoral dissertation, University of Wollongong. Wollongong: University of Wollongong. 212 p. Available at: <https://ro.uow.edu.au/theses/2078>